

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΙΤΗΣ

NEWSLETTER

ΤΕΥΧΟΣ 3 | 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Editorial
- Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης Φ.Δ. 2ου τετραμήνου 2017
- Δράσεις παρακολούθησης Φ.Δ.
- Η ανακάλυψη της *Iris hellenica* στην Οίτη (Δ. Μέρμυγκας)
- Δασικά διάκενα και ορεινή κτηνοτροφία (Β. Παπαναστάσης)
- Η προστασία των πεταλούδων στην Ελλάδα (Λ. Παμπέρης)

Σε αυτό το τεύχος ο αναγνώστης θα ενημερωθεί για τις δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης που πραγματοποίησε το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης κατά τη διάρκεια του δεύτερου τετραμήνου του 2017, αλλά και για τις δράσεις παρακολούθησης που έχουν πραγματοποιηθεί μέσα στο 2017 μέχρι και σήμερα. Επιπλέον, το τεύχος αυτό φιλοξενεί άρθρα από διακεκριμένους ερευνητές που αφορούν τη χλωρίδα, την πανίδα και τα οικοσυστήματα της Οίτης. Συγκεκριμένα, φιλοξενείται άρθρο του κ. Δ. Μέρμυγκα για την ανακάλυψη του σπάνιου είδους χλωρίδας *Iris hellenica* στην Οίτη, του κ. Β. Παπαναστάση για τη σημασία της βόσκησης στη διατήρηση των, πλούσιων σε βιοποικιλότητα, δασικών ανοιγμάτων, καθώς και άρθρο του κ. Λ. Παμπέρη για τις απειλές και προστασία της ευαίσθητης ομάδας των πεταλούδων. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι η γραφιστική επιμέλεια και εκτύπωση του παρόντος τεύχους, αποτελεί δωρεά του Δήμου Λαμιέων, που ανταποκρίθηκε άμεσα στο κάλεσμά μας για χρηματοδότηση της παραγωγής και εκτύπωσης των ενημερωτικών δελτίων του Φ.Δ., τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά.

Καλή ανάγνωση!
 Η Πρόεδρος Δ.Σ. του
 Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης
 Αντωνία Γαλανάκη

ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ - ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ Φ.Δ. 2^{ΟΥ} ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2017

Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης πραγματοποίησε το δεύτερο τετράμηνο του 2017 τις πιο κάτω δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης:

■ Συνάντηση με τον Πρόεδρο του Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας

Μετά από πρόσκληση του Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας, η Πρόεδρος του Φ.Δ., κα. Α. Γαλανάκη, συναντήθηκε την Τετάρτη 10 Μαΐου 2017 με τον Πρόεδρο του Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας, Καθηγητή Π. Λάμψα. Τη συνάντηση τίμησε με την παρουσία του ο Δήμαρχος Λαμίας Ν. Σταυρογιάννης, που είναι και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Φ.Δ. καθώς και ο Αντι-

περιφερειάρχης Αγροτικής Ανάπτυξης κ. Κ. Αποστολόπουλος, επίσης μέλος του Δ.Σ. του Φ.Δ. Από το Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας παρόντες ήταν επιπλέον οι Αναπληρωτές Πρόεδροι κ.κ. Ν. Ασημάκης, Α. Μερτζάνης και Ν. Στριμπάκος.

Οι προσκεκλημένοι συζήτησαν με τη Διοίκηση του Ιδρύματος θέματα κοινού ενδιαφέροντος που αφορούν στις δυ-

Συνάντηση της Προέδρου του Φ.Δ., κα. Γαλανάκη Α., με τη Διοίκηση του Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας και το Δήμαρχο Λαμιέων

νατόπιτες συνεργασίας μεταξύ των δύο φορέων, σε κοινές δράσεις και προγράμματα. Επισφράγιση της επιτυχημένης συνάντησης αποτέλεσε η πρόθεση και των δύο μερών, δηλαδή του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης και του Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας, για την προετοιμασία και επικύρωση σχετικών προγραμματικών συμβάσεων που αναμένεται να ακολουθήσουν και αφορούν στην εκπαίδευση και γενικότερα στη μεταφορά εξειδικευμένης τεχνογνωσίας ως αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο φορέων.

■ Συμμετοχή στο Πανελλήνιο Συνέδριο Μουσειακής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Ο Φ.Δ. συμμετείχε με αναρτημένη ανακοίνωση (poster) στο τριήμερο Πανελλήνιο Συνέδριο Μουσειακής Αγωγής & Εκπαίδευσης με θέμα «Αξιοποιώντας τα μουσεία, τα τοπία μνήμης και τους γεώτοπους για την εκπαίδευση του πολίτη στον 21ο αιώνα», το οποίο πραγματοποιήθηκε στη θήβα, στις 12-14 Μαΐου 2017. Το συνέδριο διοργανώθηκε από την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας, την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και το Ινστιτούτο Εκ-

παιδευτικής Πολιτικής, με αφορμή τα εγκαίνια του νέου Μουσείου Θηβών. Η αναρτημένη ανακοίνωση (poster) του Φ.Δ. αφορούσε το Κέντρο Ενημέρωσης για το φυσικό περιβάλλον της Οίτης στην Παύλιανη, καθώς και τις δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης που υλοποιεί το προσωπικό του Φ.Δ.

■ Συμμετοχή στην ημερίδα «Οίτη – Εθνικός Δρυμός – Φορέας Διαχείρισης»

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Βιοποικιλότητας, στις 22 Μαΐου, αλλά και την Πανευρωπαϊκή Ημέρα για το Δίκτυο Natura 2000, στις 21 Μαΐου, ο Φ.Δ. συμμετείχε με δύο ομιλίες στην ημερίδα με θέμα: «Οίτη – Εθνικός Δρυμός – Φορέας Διαχείρισης», που διοργάνωσε η Μ.Κ.Ο. Σόλων σε συνεργασία με το Πανελλήνιο Δίκτυο Οικολογικών Οργανώσεων (ΠΑΝ.Δ.ΟΙΚ.Ο.) και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στην Λαμία, στις 22 Μαΐου 2017. Συγκεκριμένα, οι ομιλίες του προσωπικού του Φ.Δ. αφορούσαν το φυσικό περιβάλλον της Οίτης και τα προβλήματα και απειλές που αντιμετωπίζει, καθώς και τις δράσεις που υλοποιεί ο Φ.Δ. στην περιοχή.

Άλλοι ομιλητές ήταν ο Δ/ντης Περι-

Η αναρτημένη ανακοίνωση (poster) του Φ.Δ. στο Πανελλήνιο Συνέδριο Μουσειακής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Ο Φ.Δ. στην ημερίδα «Οίτη – Εθνικός Δρυμός – Φορέας Διαχείρισης»

βάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, κ. Α. Τερζής, ο οποίος αναφέρθηκε στην εμπειρία και προοπτική της περιοχής του Δικτύου Natura 2000 «Κοιλάδα και εκβολές Σπερχειού ποταμού – Μαλιακός κόλπος», καθώς και ο Συντονιστής του προγράμματος LIFE+ ForOpenForests «Διατήρηση Δασών και Δασικών Ανοιγμάτων Προτεραιότητας στον Εθνικό Δρυμό Οίτης και στο όρος Καλλίδρομο της Στερεάς Ελλάδας», κ. Χ. Γεωργιάδης, ο οποίος μίλησε για τις δράσεις και τα σημαντικότερα αποτελέσματα του προγράμματος που αφορούν την Οίτη.

■ Συμμετοχή στην πρωτοβουλία καλλωπισμού του πάρκου των Λουτρών Υπάτης

Ο Φ.Δ. συμμετείχε στην πρωτοβουλία που πραγματοποιήθηκε από κατοίκους των Λ. Υπάτης, το Σύλλογο Ξενοδόχων, το ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας, μαθητές των Δημοτικών σχολείων Λ. Υπάτης και Λιανοκλαδίου και ιδιοκτήτες τοπικών επιχειρήσεων, στις 23 Μαΐου 2017, προκειμένου να καλλωπιστεί το πάρκο των Λ. Υπάτης.

Συγκεκριμένα, με τη βοήθεια όλων των παραπάνω συμμετεχόντων, και με την υποστήριξη του Δήμου Λαμιέων που προμήθευσε το μεγαλύτερο μέρος των

Μικροί μαθητές εν δράσει στην πρωτοβουλία καλλωπισμού του πάρκου των Λουτρών Υπάτης

λουλουδιών, φυτεύτηκαν μέσα σε ένα πολύ ευχάριστο κλίμα, λουλούδια, τόσο καλλωπιστικά, όσο και αρωματικά-φαρμακευτικά. Την παράσταση έκλεψαν οι μικροί μαθητές, οι οποίοι φύτεψαν με μεγάλη όρεξη και ενθουσιασμό τα περισσότερα λουλούδια.

■ Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης μαθητών κατά τη διάρκεια σχολικού έτους 2016-2017

Άλλη μια σχολική χρονιά έφτασε στο τέλος της και έτσι ολοκληρώθηκαν και φέτος με επιτυχία οι δράσεις ενημέρωσης που πραγματοποίησε το προσωπικό του Φ.Δ. σε σχολεία της περιοχής μας, προκειμένου να ενημερώσει-ευαισθητοποιήσει μαθητές και δασκάλους για την αξία προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της Οίτης. Συνολικά το σχολικό έτος 2016-2017, ενημερώθηκαν 1.584 μαθητές από 37 σχολεία και νηπιαγωγεία. Προσωπικό του Φ.Δ. επισκέφθηκε τα περισσότερα από αυτά, ενώ αρκετά σχολεία επισκέφτηκαν το Κέντρο Ενημέρωσης του Φ.Δ. στην Παύλιανη και ενημερώθηκαν

Από τις δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης του Φ.Δ. τη σχολική χρονιά 2016-2017

εκεί. Ορισμένα σχολεία επισκέφθηκαν το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Οίτης, κατόπιν συνεννόησης με το Δασαρχείο Λαμίας, στο οποίο προσωπικό του Φ.Δ. έκανε ενημέρωση-ξενάγηση, ενώ άλλα επισκέφθηκαν το πάρκο των Λουτρών Υπάτης, όπου βρίσκονται τα γραφεία του Φ.Δ. Σε πολλές περιπτώσεις η ενημέρωση των μαθητών συνδυάζονταν με εκπαιδευτική εκδρομή σε μονοπάτι της περιοχής, συνοδεία του προσωπικού του Φ.Δ., προκειμένου να έρθουν τα παιδιά πιο κοντά στη φύση, να χαρούν και να παίξουν.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ Φ.Δ.

Στο πλαίσιο των δράσεων παρακολούθησης, το προσωπικό του Φ.Δ. πραγματοποιεί τακτικές επισκέψεις στην περιοχή ευθύνης του προκειμένου να καταγράψει σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας.

Συγκεκριμένα, μέσα στο 2017:

✓ Έγινε καταγραφή του πληθυσμού του φυτικού είδους *Himantoglossum jankae*, το οποίο αποτελεί είδος παρακολούθησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Εκτός από τους ήδη καταγεγραμμένους πληθυσμούς του, άτομα του είδους βρέθηκαν και σε νέες τοποθεσίες, όπου δεν είχε καταγραφεί ξανά.

Το *Himantoglossum jankae*, είδος παρακολούθησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ

✓ Προσωπικό του Φ.Δ. συνόδευσε στην περιοχή ευθύνης του Φ.Δ. τον κ. Παμπέρη, συγγραφέα του βιβλίου «Πεταλούδες της Ελλάδας», προκειμένου να εντοπίσει την πεταλούδα *Muschampia cribrellum*, η οποία σύμφωνα με επιστημονική εργασία βρέθηκε πρόσφατα (2016) για πρώτη φορά στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στα βουνά Οίτη και Όλυμπο. Κατά τη διάρκεια της προσπά-

Προς αναζήτηση της πεταλούδας *Muschampia cribrellum* μαζί με τον κ. Παμπέρη

θειας εντοπισμού του εν λόγω είδους, το προσωπικό του Φ.Δ. είχε την ευκαιρία να αποκομίσει πολλές πληροφορίες για τις πεταλούδες της Οίτης, μια ομάδα οργανισμών που δεν έχει ακόμα μελετηθεί συστηματικά στην περιοχή, καθώς και να φωτογραφήσει πολλά είδη, εντυπωσιακά και μη. Ένα από αυτά ήταν και το *Lycaena thetis*, σπάνιο είδος στην Ελλάδα, καθώς εντοπίζεται σε λίγες μόνο τοποθεσίες στην Στερεά Ελλάδα και στην Πελοπόννησο.

✔ Προσωπικό του Φ.Δ. συμμετείχε στις εργασίες καταμέτρησης του πληθυσμού του τοπικού ενδημικού είδους χλωρίδας *Veronica oetaea*, είδος παρακολούθησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, που πραγματοποίησαν ερευνητές του προγράμματος LIFE+ ForOpenForests «Διατήρηση Δασών και Δασικών Ανοιγμάτων Προτεραιότητας στον Εθνικό Δρυμό Οίτης και στο όρος Καλλίδρομο της Στερεάς Ελλάδας», στο εποχικό λιμνίο στο οροπέδιο Λιβαδιές, στο πλαίσιο των δράσεων παρακολούθησης του προγράμματος.

✔ Συνεχίζεται η προσπάθεια καταγραφής του πληθυσμού του αγριόγιδου αλλά και άλλων ειδών πανίδας (ζαρκάδι, λύκος, αρκούδα, αγριόγατα κτλ) με την τοποθέτηση αυτόματων ψηφιακών καταγραφικών διατάξεων σε επιλεγ-

μένα σημεία. Τα αποτελέσματα από τις αυτόματες καταγραφικές διατάξεις είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την παρακολούθηση των ειδών πανίδας και μας δίνουν πλούσια πληροφορία για την εξάπλωσή τους.

Αυτόματη ψηφιακή καταγραφική διάταξη του Φ.Δ. για την παρακολούθηση του πληθυσμού του αγριόγιδου και άλλων ειδών πανίδας

✔ Κατά τη διάρκεια όλων των εργασιών πεδίου στην περιοχή ευθύνης του Φ.Δ. καταγραφήκαν αρκετά είδη χλωρίδας, όπως τα ελληνικά ενδημικά *Campanula rupestris*, *Cerastium candidissimum*, *Halacsyella parnassica* και *Dianthus tymphresteus*, τα εντυπωσιακά *Lilium chalcedonicum* και *Lilium martagon*, καθώς και πολλές orchideές. Μερικά από τα είδη πανίδας που παρατηρήθηκαν, εκτός από το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra balcanica*), ήταν τα *Sus scrofa* (αγριογούρουνο), *Capreolus capreolus* (ζαρκάδι), *Lepus europaeus* (λαγός), *Podarcis muralis*

Στις εργασίες καταμέτρησης του πληθυσμού της *Veronica oetaea* μαζί με ερευνητές του προγράμματος LIFE+ ForOpenForests

(τοιχόσαυρα), *Rana graeca* (γραικο-βάτραχος), *Ichthyosaura alpestris* (αλπικός τρίτωνας), *Eurotestudo hermanni* (μεσογειακή χελώνα), *Aquila*

chrysaetos (χρυσαιτός), *Circus gallicus* (φιδαιτός), *Falco biarmicus* (βραχοκιρκίνεζο) κ.α.

Campanula rupestris

Dactylorhiza sp.

Capreolus capreolus (ζαρκάδι)

Lacerta trilineata

Lilium martagon

Eurotestudo hermanni (μεσογειακή χελώνα)

Η IRIS HELLENICA ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΟΙΤΗ

Η *Iris hellenica* είναι ένα σπάνιο ελληνικό ενδημικό είδος ίριδας που, μέχρι πρόσφατα, θεωρείτο πως βρίσκεται μόνο στα βουνά Σαϊτά, Χελμό και Κυλ-

λήνη της βόρειας Πελοποννήσου. Η *I. hellenica* δημοσιεύτηκε ως νέο είδος για την επιστήμη το 2010 (Mermygkas & al. 2010), μετά την ανακάλυψη της, το 2008, στο όρος Σαϊτά από τον γράφοντα, υπεύθυνο του βοτανικού τμήματος του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Ο Θανάσης Σκούρας, σε μία από τις συχνές εξορμήσεις του στην Οίτη, το Μάιο του 2015, ανακάλυψε μια ιδιαίτερη ίριδα που δεν είχε αναφερθεί ως τότε στη χλωρίδα του βουνού. Αναγνωρίζοντας πως πρόκειται για κάτι ενδιαφέρον, μου έστειλε μια φωτογραφία της ίριδας, ρωτώντας αν θα μπορούσε να είναι η *I. hellenica*. Το φυτό της φωτογραφίας όντως παρουσίαζε πολλές ομοιότητες με την *I. hellenica* και τον επόμενο Μάιο του 2016, κατά την περίοδο ανθοφορίας του φυτού, μαζί με τον Θ. Σκούρα επισκεφτήκαμε τις δύο δυσπρόσιτες τοποθεσίες, βόρεια της Αμαλιόλακας, όπου την είχε

(Mermygkas & Skouras 2017). Πέρα από τους δύο πληθυσμούς που αναφέρονται στη δημοσίευση, ο Θ. Σκούρας έχει ανακαλύψει την σπάνια και όμορφη αυτή ίριδα και σε άλλες τοποθεσίες στην Οίτη. Πρόκειται για μία ιδιαίτερα σημαντική ανακάλυψη, η οποία δείχνει την στενή φυτογεωγραφική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην Οίτη και τα βουνά της Β. Πελοποννήσου. Η σχέση αυτή φανερώνεται και μέσω άλλων σπάνιων φυτών που μοιράζονται οι δύο περιοχές όπως τα *Asperula boissieri*, *A. oetea*, *Chaerophyllum heldreichii*, *Laserpitium pseudomeum*, *Petrorhagia phthiotica* κ.α. και οφείλεται στο γεγονός πως η Στερεά Ελλάδα και η Πελοπόννησος ήταν ενωμένες μέχρι και πριν από 900.000 χρόνια. Η παρουσία της *I. hellenica* στην Οίτη χρειάζεται περεταίρω μελέτη ώστε να καταγραφεί το μέγεθος και η κατάσταση των πληθυσμών της στο όρος.

Iris hellenica
(φωτό Θ. Σκούρας)

πρωτοανακαλύψει. Η επιτόπια έρευνα και η εξέταση, στο βοτανικό εργαστήριο του Μουσείου Γουλανδρή, δειγμάτων που συλλέχθηκαν, επιβεβαίωσαν πως όντως πρόκειται για την *I. hellenica*. Τα δεδομένα αυτά οδήγησαν στην πρόσφατη δημοσίευση της ανακάλυψης

Διονύσης Μέρμυγκας, Περιβαλλοντολόγος, Υποψήφιος Δρ. Βιολογίας, Υπεύθυνος Βοτανικού Τμήματος Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Αναφορές

Mermygkas D., Tan Kit & Yannitsaros A. 2010. A new species of Iris (Iridaceae) from the

northern Peloponnese, Greece. – *Phytologia Balcanica* 16 (2): 263–266.

Mermygkas D. & Skouras T. 2017. Report 44. In Vladimirov, V., Aybeke M. & Tan, Kit (comp.) *New floristic records in the Balkans* 32. – *Phytologia Balcanica* 23 (1): 127 - 128.

ΔΑΣΙΚΑ ΔΙΑΚΕΝΑ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Τα δάση της Ελλάδας είναι κατά κανόνα ανοιχτά, περιλαμβάνουν δηλαδή μικρά ή μεγάλα ανοίγματα, τα οποία ονομάζονται δασικά διάκενα. Τα διάκενα αυτά οφείλονται εκτός από τις κλιματικές και εδαφικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας, στις ανθρώπινες δραστηριότητες, και ιδιαίτερα στην ορεινή κτηνοτροφία. Χαρακτηριστική περίπτωση ορεινής κτηνοτροφίας είναι η νομαδική, η οποία κυριαρχούσε στο παρελθόν, με χιλιάδες αιγοπρόβατα να ανεβαίνουν στο τέλος της άνοιξης στα ψηλά βουνά, όπως είναι η Οίτη. Εκεί οι κτηνοτρόφοι και τα κοπάδια τους έμεναν όλο το καλοκαίρι βοσκώντας τα δασικά διάκενα, ενώ παράλληλα, έκοβαν τους θάμνους για να κάνουν τις καλύβες τους ή να εξασφαλίσουν καύσιμη ύλη. Φεύγοντας για τα χειμαδιά, στις αρχές του φθινοπώρου, έβαζαν φωτιές για να καούν τα τυχόν ξυλώδη φυτά (π.χ. ο νανόκεδρος) ή τα ποώδη ζιζάνια και τα σκληρά χόρτα που δεν έτρωγαν τα ζώα, προκειμένου την επόμενη χρονιά να βγει τρυφερό χορτάρι. Έτσι, διατηρούνταν τα διάκενα ανοιχτά.

Τις τελευταίες δεκαετίες η νομαδική κτηνοτροφία έχει περιοριστεί σημαντικά ή έχει σχεδόν εκλείψει στα περισσότερα βουνά της χώρας. Έτσι, δεν ασκούνται πλέον οι διαχειριστικές πρακτικές που εφαρμόζαν οι κτηνοτρόφοι στο παρελ-

θόν, δηλαδή η καυσοξύλευση, η καύση των ζιζανίων και κυρίως η βόσκηση προβάτων. Αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών είναι να αρχίσουν πολλά διάκενα να κλείνουν με την εισβολή ξυλωδών ειδών και την επέκταση του δάσους. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η εισβολή του νανόκεδρου στα δασικά διάκενα της Οίτης, η οποία ακολουθείται από την επέκταση του ελατοδάσους.

Διάκενο στην Οίτη που δασώθηκε σταδιακά με νανόκεδρο και ελάτη (φωτό Β. Παπαναστάσης)

Η εξέλιξη αυτή είναι δυσμενής για την προστασία και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας των ορεινών δασών και οικοσυστημάτων γενικότερα. Κι αυτό γιατί στα διάκενα έχουν αναπτυχθεί υψηλής περιβαλλοντικής αξίας ποολιβαδικό οικοτόποι, οι οποίοι περιέχουν πολλά σπάνια ή ενδημικά είδη και υποστηρίζουν πολλούς ζωικούς οργανισμούς. Όλα αυτά τα είδη και οι οργανισμοί θα εξαφανιστούν, αν επεκταθεί το δάσος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πετροπέρδικα, η οποία για να επιβιώσει χρειάζεται δασικά διάκενα. Από την άλλη μεριά, τα διάκενα προστατεύουν το δάσος από τις καταστρεπτικές πυρκαγιές, γιατί διασπούν τη συνέχειά του, οπότε η πυρκαγιά δε μπορεί να επεκταθεί και ο έλεγχός της γίνεται ευκολότερος. Τα διάκενα, τέλος, διευκολύνουν την πρόσβαση στα δάση, την επισκεψιμότητα και

τη δασική αναψυχή και ενισχύουν, έτσι, οικονομικά τις τοπικές οικονομίες.

Τα δάση της χώρας μας έχουν εξελιχθεί με την παρουσία του ανθρώπου και των αγροτικών του ζώων, πράγμα που σημαίνει ότι τα διάκενα αποτελούν απαραίτητα δομικά στοιχεία. Για να διατηρηθούν, θα πρέπει να επανέλθουν οι παραδοσιακές διαχειριστικές πρακτικές που τα δημιούργησαν, ιδιαίτερα η βόσκηση αιγοπροβάτων.

Η επαναφορά αυτή, όμως, θα πρέπει να γίνει με ελεγχόμενο τρόπο και να προ-

Η βόσκηση αιγοπροβάτων είναι απαραίτητη για την διατήρηση των δασικών διάκενων (φωτό Β. Παπαναστάσης)

σαρμοστεί στα σύγχρονα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα. Συγκεκριμένα, θα πρέπει η άσκηση της αιγοπροβατοτροφίας να ενσωματωθεί στην ορθολογική διαχείριση των δασών και να δοθούν οικονομικά κίνητρα στους κτηνοτρόφους για να μείνουν ή να επανέλθουν με τα ζώα τους στις ορεινές περιοχές. Ένα τέτοιο κίνητρο είναι η σύνδεση της ζωικής παραγωγής με τη βιοποικιλότητα και η υιοθέτηση των προϊόντων που παράγονται στα δασικά διάκενα ως ΠΟΠ (προϊόντα ονομασίας προέλευσης).

Βασίλειος Π. Παπαναστάσης, Ομότιμος καθηγητής Α.Π.Θ.

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΕΤΑΛΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην γενική καταστροφή του περιβάλλοντος συμμετέχουμε όλοι, επηρεάζοντας, έτσι, τη ζωή των άλλων ζώων και των φυτών άμεσα και έμμεσα. Οι ίδιες οι πόλεις μας, οι μεγάλες εκτάσεις με τις μονοκαλλιέργειες στους κάμπους, οι πυρκαγιές, οι αποξηράνσεις των ελών και γενικά των υγροτόπων, οι αεροψεκασμοί με τα εντομοκτόνα, τα μεγάλα έργα όπως τα αεροδρόμια, τα φράγματα, οι αυτοκινητόδρομοι μεγάλων ταχυτήτων, τα χιονοδρομικά κέντρα, οι αποψιλωτικές υλοτομήσεις, για να περιορίσουμε μόνο σ' αυτές τις αναφορές, αποτελούν τις πιο σημαντικές απειλές για την ύπαρξη των πεταλούδων, γιατί καταστρέφουν ανεπανόρθωτα τα ενδιαίτημά τους.

Οι συλλέκτες, επιβαρύνουν την ήδη τραγική κατάσταση σκοτώνοντας, κυρίως,

τις πεταλούδες στο στάδιο του τέλειου εντόμου, στο στάδιο δηλαδή που είναι ικανό να ζευγαρώσει. Θεωρούνται ήδη υπεύθυνοι για την εξαφάνιση μερικών ειδών σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Στη χώρα μας, έχουν επικεντρώσει το ενδιαφέρον τους, γιατί ορισμένα είδη πεταλούδων είναι ενδημικά (και δεν τα βρίσκουν σε άλλες χώρες), αλλά και γιατί στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες (π.χ. Γερμανία, Αγγλία, Ελβετία, Ισπανία), απαγορεύεται ήδη η συλλογή όλων των ειδών, που εδώ μπορούν να συλλέξουν ανεξέλεγκτα, σαν σε ξέφραγο αμπέλι.

Ειδικά όσον αφορά στις πεταλούδες υπάρχουν άτομα (ακόμη και με το κάλυμμα κάποιου «επιστημονικού» ή/και «μουσειακού» μανδύα) που συλλέγουν συστηματικά κάθε χρόνο τα είδη εκείνα που ζητούνται από συλλέκτες και ειδικά καταστήματα. Τελευταία αυτή η δραστηριότητα διευκολύνεται με την ύπαρξη

Η απαγόρευση της συλλογής σε ορισμένους σημαντικούς βιότοπους, όπως στα Εθνικά Πάρκα και στις περιοχές του Δικτύου NATURA μπορεί να βοηθήσει. Η απαγόρευση αυτή, όμως, πρέπει να συνοδεύεται και με τον παράλληλο αυστηρό έλεγχο όσων κινούνται στις ευαίσθητες περιοχές.

Η σπάνια πεταλούδα *Lycaena thetis*, που εντοπίζεται σε λίγες μόνο τοποθεσίες στην Ελλάδα, όπως η Οίτη

διαδικτυακών τόπων όπου πωλούνται τα πάντα. Ακόμα και το προστατευόμενο από τη σύμβαση CITES είδος, *Parnassius apollo*, της οικογένειας των Papilionidae προσφέρεται για δημοπρασία.

Όπως αναφέρθηκε υπάρχει η σύμβαση CITES (Conservation of International Trade in Endangered Species), που περιορίζεται στην απαγόρευση του εμπορίου, από όλα τα είδη που πετούν στην Ελλάδα, ενός μόνο είδους, της *P. apollo*. Υπάρχουν, βέβαια, και διάφορες άλλες «προστασίες», αλλά μόνον «στα χαρτιά», όπως το Π.Δ. 67/1981, που περιλαμβάνει σαράντα δύο είδη πεταλούδων. Ακόμη, υπάρχει το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας, όπου περιλαμβάνονται συνολικά τριάντα τρία είδη σε κατηγορία κινδύνου (σύμφωνα με εκτίμηση που έγινε το 2009).

Η αντικατάσταση της παραδοσιακής μεθόδου της συλλογής, με τις σύγχρονες μεθόδους φωτογράφισης μπορεί να αποτελέσει την εναλλακτική λύση. Σήμερα, πλέον, κανείς δεν ισχυρίζεται ότι είναι επιβεβλημένο (και ηθικά επιτρεπτό) να σκοτώνεις τα πουλιά για να τα μελετήσεις. Σε όλο τον κόσμο έχει επεκταθεί η δραστηριότητα της παρατήρησης που-

Η πεταλούδα *Parnassius apollo*, το μοναδικό στην Ελλάδα είδος που προστατεύεται από τη σύμβαση CITES

λιών, αντί των ταριχευμένων πτωμάτων στα μουσεία. Η νέα μέθοδος έχει φυσικά τα όριά της, τα οποία, όμως, μπορούν να επεκταθούν με υπομονή και επιμονή, καθώς επίσης με μεγαλύτερη προσπάθεια και με την αφιέρωση πολύ περισσότερου χρόνου στην παρατήρηση και φωτογράφιση.

Τουλάχιστον 3049 Lepidoptera είναι γνωστό σήμερα ότι ζουν στην Ελλάδα. Από αυτά ημερόβια είναι ορισμένα Heterocera (νυχτοπεταλούδες) και όλα τα Rhopalocera (πεταλούδες). Οι πεταλούδες αριθμούν τουλάχιστον 239 είδη. Από αυτά τα 239 είδη, ένας μικρός αριθμός 10 ειδών είναι ελληνικά ενδημικά. Πετούν, δηλαδή μόνο στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, στην Κρήτη (4 είδη: *Allancastria cretica*, *Plebeius psylorita*, *Hipparchia cretica* και *Coenonympha thyraxis*), στην Κάρπαθο (1 είδος: *Hipparchia christensenii*), στην Χίο

και τις Οινούσες (1 είδος: *Maniola chia*), στην Πελοπόννησο (2 είδη: *Plebeius brethertoni* και *Polyommatus menelaos*), στην Ανατολική Μακεδονία (1 είδη: *Polyommatus eleniae*) και στην Στερεά Ελλάδα (1 είδος: *Polyommatus timfristos*). Ελπίζουμε ότι η παρουσίαση αυτή θα συμβάλει ώστε να γίνει πεποίθηση και συνείδηση όλων η ανάγκη για πραγματική και ουσιαστική προστασία των πεταλούδων στην Ελλάδα.

Λάζαρος Ν. Παμπέρης,
συγγραφέας του βιβλίου
«Οι πεταλούδες της Ελλάδας»

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης
Λουτρά Υπάτης, Τ.Κ. 35016
Τηλ./Fax: 22310 59007
www.oiti.gr
e-mail: oiti@otenet.gr

NEWSLETTER | ΤΕΥΧΟΣ 3 | 2017